

Posudek na diplomovou práci

Název práce: PERCEPCE A ZVLÁDÁNÍ DOPADŮ SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ NA KAŽDODENNÍ ŽIVOT DĚTÍ S TOUTO DIAGNÓZOU

Autorka práce: Zuzana Vílímová

Vedoucí práce: Dr. Anna Kucharská, Ph.D.

Autorka se ve své diplomové práci zabývá problematikou specifických poruch učení. Na toto téma napsala a úspěšně obhájila postupovou práci, která je součástí neděleného magisterského studia psychologie - speciální pedagogiky. V ní se soustředila na téma rodiny dětí s SPU, k tomuto tématu se pravděpodobně dostala při své praxi v jedné z pražských pedagogicko-psychologických poraden, se kterou od té doby spolupracuje a kde také získala kontakty na rodiny žáků vedených v PPP pro specifické poruchy učení. Na rozdíl od jiných šetření se zajímala o to, jak rodiny přijímají fakt, že jejich dítě trpí specifickými poruchami učení, jaký to má na ně dopad a jaké jsou v rodinách strategie řešení specifických obtíží. Toto téma je zatím u nás neprobádané, výzkumy, které se realizovaly v rodinách s dyslektickými dětmi, se zajímaly spíše o to, kdy jsou specifické poruchy učení diagnostikovány, kdo může rodinám pomoci atd. Znalost vnitřních mechanismů rodin může napomoci při poradenské práci s nimi.

Na tuto práci autorka navázala v diplomním úkolu. Chtěla využít svých zkušeností z postupové práce a současně provést nové zpracování, zvažovala proto různé možnosti - např. zjistit odlišnosti v pohledu na problematiku u otců a matek, případně dále propracovávat důsledky rodičovských strategií ve vztahu k dítěti či srovnávat výpovědi rodičů po sdělení diagnózy a po delší době aj. Nakonec si zvolila postup, že v rodinách, kde má již navázány kontakty z minulého šetření, provede rozhovor s dítětem, aby zjistila jeho pohled na otázky, které řešila s rodiči (nejčastěji s matkami).

Za pozitivní považují, že autorka nejdříve provedla pilotní šetření, zda bude vůbec s dětmi na konci středního školního věku schopna vést rozhovor, zda budou ochotny si s ní povídat o věcech, které je podle očekávání spíše trápí – a dá se tedy předpokládat spíše jejich nechuť, bagatelizace, odmítání výpovědí. Velmi vhodně autorka doplnila připravený polostrukturovaný rozhovor o témata, vycházející z projektivního rozhovoru (Michal, 1974), mající obecnější polohu. To jí pomohlo odlehčit závažnost rozhovoru pro dítě, dostat téma do obecnější roviny, pro dítě tolik nestresující. Že se rozhovory povedly, svědčí jeden přepis, zveřejněný v příloze diplomové práce.

Práce je napsána citlivě a je poměrně „čtivá“. Autorka drží jakousi pomyslnou nit, která budí snad až dojem „vyprávění“. Teoretická část postupně a logicky seznamuje čtenáře s důležitými okolnostmi, které s propracovanými otázkami výzkumu souvisejí. Nejdříve to jsou důležité charakteristiky dítěte mladšího a středního školního věku – v rovině obecné, kognitivní, emoční i sociální. Dále navazuje okruh Dítě a jeho rodina, kde se autorka přibližuje systémovému pojetí a zdůrazňuje okolnosti, které mohou mít důležitý vliv na jakýkoli problém dítěte, a současně také upozorňuje na nejdůležitější z nich u specifických poruch učení. Velmi oceňuji, že autorka vypustila základní informace o problematice specifických poruch učení (což bývá častý problém podobných prací), že si hlavně vybírá témata, kterým se věnuje v empirické části práce. Pozitivní je, že neopomíjí ani oblast copingových strategií (vyrovnávání se s problémem) a také to, že ve čtvrté kapitole s názvem „Dopady SPU u dětí na rodinu a strategie jejich zvládnutí z pohledu matek těchto dětí“ autorka shrnuje průběh i závěry svého šetření v rodinách, které prováděla v rámci své postupové práce. Na tyto nálezy přímo navazuje z hlediska samotných dětí ve svém diplomním úkolu.

Práce proto nemá obvyklou kompilační podobu, kdy se skládají za sebou potřebná témata pro empirickou část (což je zpravidla studentům následně vytýkáno), ale je psána z pohledu člověka, který se k danému tématu vyjadřuje a v teorii pouze dohledává odpovědi na vyslovené otázky. Pro diplomovou práci autorka také vyhledala několik zahraničních titulů na toto téma. Pracuje

s literaturou citlivě, pouze upozorňuji na drobné prohřešky v práci s bibliografickými odkazy (např. v sekundárních odkazech, občasné absence roku vydání publikace) a na drobné formální chyby.

Z hlediska poměru mezi literární a empirickou částí je zřejmý převah empirické (2:1), je to však dáno kvalitativní metodologií práce a je to tedy obvyklý nález pro tento typ práce. Oceňuji, že v úvodu empirické části jsou jasně vyjádřena očekávání, která má vzhledem k diplomovému úkolu (výzkumné otázky). Dále pozitivně hodnotím, že je velmi pečlivě popsána metodologie získávání i zpracování dat a že ani nechybí zevrubný popis průběhu šetření a výzkumního vzorku. Empirická část má přes svůj rozsah (80 stran) pečlivou strukturaci, která napomáhá její přehlednosti.

Z hlediska metodologie postupuje podle zakotvené teorie (Hendl, 2005 a Miovský, 2006), použitou metodou je polostrukturovaný rozhovor, který provedla se šesti dětmi s diagnózou SPU (v dlouhodobé péči pedagogicko-psychologické poradny). Jedná se o děti, jejich matky byly informantkami v šetření pro postupovou práci.

Analýza dat byla prováděna v souladu s kvalitativní metodologií. Autorka provedla primární analýzu, ve které dospěla k pěti základním kategoriím, které byly tvořeny dalšími podkategoriemi (Atributy a okolnosti výkonů dětí s SPU jejich optikou; Sociální kontext a jeho percepce dítětem; Percipované a domnělé reakce a postoje rodičů dětí s SPU; SPU a jejich dopady na vzdělávání z pohledu dětí s SPU; Pocity dětí spojené s SPU a jejich praktickými dopady), přičemž pro konkrétní ukázky volí příklady psané kurzívou. Je patrné, že přítomnost specifických poruch učení je dětmi vnímána jak v rovině výkonové, tak v rovině emoční a sociální. Při čtení některých percipovaných charakteristik se potvrzují údaje o klinických projevech specifických poruch učení. Oceňuji, že byla autorka schopna při vedení rozhovorů dospět s dítětem k percepci i pozitivních stránek, tj. že se nesoustředila jen na percipované problémy.

V sekundární analýze pak dospívá ke dvěma strategiím, kterými se děti se svými problémy vyrovnávají – pasivní a aktivní, opět strukturovaně v několika oblastech. Bylo by asi zajímavé znát konkrétní osud dětí, zda tato typologie může mít na ně dopad i v budoucnu, např. ve vztahu k volbě konkrétní střední školy (např. zaměřené „teoreticky“ či „prakticky“).

Práce je prosta závažných formálních chyb, nemám žádné jiné, než výše uvedené, připomínky. Autorka si sama opravila dvě nepřesné formulace formou errat, podobně jako přiložila chybějící přílohu strukturovaného rozhovoru. Doporučuji ji k obhajobě. Z mého pohledu autorka splnila nároky kladené na diplomové práce.

PaedD. PhDr. Anna Kucharská, Ph.D.

V Praze dne 21.5.2012